

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 7 ประเด็นใหญ่ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีความรู้เดิม
2. สื่อการเรียนรู้จากของจริง
3. การเรียนจากประสบการณ์จริง
4. วิธีการสอนที่เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษเนื้อหาท้องถิ่น
 - 4.1 กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความรู้เดิม
 - 4.2 วิธีสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษา
 - 4.3 วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา
 - 4.4 วิธีสอนแบบเอ็ม ไอ เอ
 - 4.5 วิธีสอนแบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส
5. แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาท้องถิ่น
 - 5.1 ความหมายของแรงจูงใจ
 - 5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
 - 5.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ
6. การพัฒนาหลักสูตร/ บทเรียนเนื้อหาท้องถิ่น
 - 6.1 หลักสูตรท้องถิ่น
 - 6.2 การสร้างหลักสูตร
 - 6.3 หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหา

- 6.4 การพิจารณาจัดเนื้อหา
- 6.5 บทเรียนเนื้อหาท้องถิ่น
- 7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีความรู้เดิม

ทฤษฎีความรู้เดิม (Schema Theory)

ความรู้เดิมหรือพื้นความรู้เดิมคือ ความรู้ทั่วไปที่บุคคลสะสมไว้ในหน่วยความจำซึ่งเป็นข้อมูลทางความคิด การรับรู้ มโนภาพ การแก้ปัญหา และอารมณ์ที่จะแตกต่างกันตามแต่ละบุคคล กล่าวคือ เด็กมักจะมีความรู้เดิมน้อยกว่าผู้ใหญ่ บุคคลในวัยเดียวกันอาจมีความรู้เดิมในเรื่องต่าง ๆ แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ในชีวิตของแต่ละบุคคล (รุ่งนภา นุตราวศ์, 2533) ทฤษฎีความรู้เดิมเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญต่อความรู้เดิมของบุคคลว่าเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้มาก เพราะความรู้เดิมของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อความรู้ใหม่หรือความเข้าใจในเรื่องที่บุคคลกำลังเรียนรู้เป็นอย่างมาก ในเรื่องนี้ เตือนใจ ตันงามตรง (2529) ได้กล่าวถึงโครงสร้างความรู้เดิมซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ

1. โครงสร้างความรู้เดิมแบบรูปนัย (Formal Schema) หมายถึงการที่ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับลีลาการเขียนโครงร่างของเรื่องที่เรียนมาก่อน ซึ่งมีลีลาที่แตกต่างกันและมีรูปแบบเฉพาะ เช่น การเขียนเชิงบรรยาย วิทยาศาสตร์ หรือนิทาน ฯลฯ ถ้าผู้เรียนมีความรู้เดิมในเรื่องนั้นแล้ว จะช่วยให้เข้าใจเนื้อเรื่องง่ายขึ้น และสามารถจดจำเรื่องราวได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้เดิมด้านนี้เลย เช่นเดียวกัน หากผู้เรียนมีความรู้เดิมด้านลีลาการเขียนในเรื่องที่เกี่ยวกับเนื้อหาท้องถิ่นของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเรื่องราวได้ดีขึ้น

2. โครงสร้างความรู้เดิมเชิงเนื้อหา (Content Schema) หมายถึงการที่ผู้เรียนมีความรู้เดิมเกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งมาก่อน เช่น เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการแพทย์ เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ เป็นต้น จะช่วยทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องได้ดีขึ้นและเร็วกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ มาก่อน

หากผู้เรียนมีความรู้เดิมทั้งสองประเภทนี้ จะทำให้การเรียนรู้ภาษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะว่าผู้เรียนรู้รูปแบบในการเขียนและสามารถเดาหรือคาดคะเนเหตุการณ์ในเรื่องได้

อีกด้วย จากการศึกษาทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิมของการอ่านภาษาที่สอง พบว่าความเข้าใจในเนื้อเรื่องต่าง ๆ เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ของผู้อ่านกับเรื่องที่อ่าน การที่จะเข้าใจเนื้อเรื่องอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงเนื้อเรื่องให้เข้ากับความรู้เดิมของผู้อ่านที่มีอยู่แล้วได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนภาษาต่างประเทศต้องตระหนักถึงความรู้เดิมของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะหากโครงสร้างความรู้เดิมของผู้อ่านและผู้เขียนแตกต่างกันมาก ผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่าน ซึ่งความรู้เดิมมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เช่น ในเรื่องการอ่าน หากผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องนั้นอยู่แล้ว แต่อาจจะไม่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่กำลังอ่าน ดังนั้นผู้เรียนจะพยายามนำความรู้เดิมที่ตนเองคุ้นเคยหรือประสบการณ์ของตนเอง มาปรับให้สอดคล้องกับเรื่องที่กำลังอ่านนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องที่อ่านยิ่งขึ้น นอกจากนี้ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับเนื้อเรื่องที่อ่านด้วย กล่าวคือ ควรจะเป็นเนื้อเรื่องที่ช่วยให้ผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น ได้ใช้ประโยชน์ของความรู้เดิมมาช่วยในการเรียนรู้ให้มากที่สุด (สาวิตรี ประเสริฐกุล, 2529) จึงสรุปได้ว่า ความรู้เดิม หมายถึงโครงสร้างของความคิดในสมองซึ่งมีการจัดกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่บุคคลนั้น ๆ มีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อการคาดคะเนในการตีความข้อมูลใหม่ให้เข้ากับข้อมูลเดิมที่มีอยู่แล้ว แล้วจึงเก็บข้อมูลนั้นไว้ใช้ในโอกาสต่อไป การที่ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลของความรู้เดิมมาคาดคะเนข้อมูลใหม่ได้ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้นั้น ๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น โดยการยึดสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือความรู้เดิมเป็นหลัก ฉะนั้นเนื้อหาท้องถิ่นจึงถือได้ว่าเป็นประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้เรียนซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องที่เรียนได้ดีขึ้น และช่วยในการคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าในเรื่องที่อ่านได้อีกด้วย

สื่อการเรียนจากของจริง (Authentic Material)

การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบัน ส่วนมากยึดแนวการสอนเพื่อการสื่อสารเป็นหลัก (Communicative Approach) ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนต้องสามารถใช้ภาษาจริงภายใต้สถานการณ์จริง (Deckert, 1978) ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษ จึงควรเสนอเนื้อหาให้สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาจริงภายใต้สถานการณ์จริงให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้สอน อีกทั้งผู้สอนควรนำสื่อการเรียนจากของจริงหรือเอกสารจริงมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้มากที่สุด เนื่องจาก

สื่อการเรียนดังกล่าว เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Robinson, 1980) ถ้าหากผู้เรียนต้องใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารจริงในอนาคตแล้ว ผู้เรียนต้องเริ่มเผชิญกับภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตจริงตั้งแต่ในห้องเรียน การที่ผู้เรียนพบกับภาษาที่ใช้จริงที่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นความรู้เดิมของผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการเรียนภาษาว่าสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้จริง จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น (Rogers & Frank, 1988)

กล่าวโดยสรุป การนำเนื้อหาที่พบในชีวิตประจำวันและการใช้สื่อการเรียนจากของจริงมาใช้ในการสอนภาษาอังกฤษในห้องเรียนนั้น เป็นการให้ประสบการณ์จริงแก่ผู้เรียนอันจะนำไปสู่เป้าหมายที่แท้จริงของการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้เพราะประสบการณ์จริงส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเข้าใจภาษาได้ดีขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาที่นักเรียนสามารถพบเห็นในชีวิตประจำวันคือเนื้อหาท้องถิ่นและการใช้สื่อการเรียนจากของจริงในท้องถิ่น ยังเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ภาษาตลอดจนการจดจำบทเรียนได้ดีอีกด้วย

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning)

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้พบ ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถค้นพบ ทดลองกระทำและเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นได้ มิใช่ได้จากการได้ยิน ได้ฟัง หรือได้อ่านจากประสบการณ์ของผู้อื่น ขณะเดียวกันผู้เรียนยังสามารถสะท้อนประสบการณ์ของตนเองออกมาในรูปของพัฒนาการใหม่ เจตคติใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือแนวคิดใหม่ได้อีกเช่นกัน (Kraft & Sakofs, 1988) ในเรื่องเดียวกันนี้ จอห์น ดิวอี้ (Dewey, 1938) ได้ให้ความเห็นแนวคิดว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติด้วยตนเองและผลของการปฏิบัตินั้นว่ามีความแตกต่างจากการเรียนการสอนแบบเดิมที่ผู้สอนเป็นผู้จัดความรู้หรือประสบการณ์ทางอ้อมให้กับผู้เรียนก่อนการสอน ซึ่งการสอนเช่นนี้ ผู้สอนเพียงแต่คาดหวังให้ผู้เรียนค้นหาแนวทางเพื่อประยุกต์และปรับความรู้ที่ได้รับเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงด้วยตนเองภายหลังการเรียนการสอนเท่านั้น จึงทำให้การเรียนการสอนดังกล่าวไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ในการจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์จริงนั้น นอกจากการเปลี่ยนบทบาทหรือพฤติกรรมของผู้เรียนแล้ว จะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้สอนด้วย เพราะว่าเป็นการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน (Collaboration) ผู้เรียนที่ขยันและมีความกระตือรือร้นมักจะพยายามแสวงหาความรู้นอกห้องเรียน ซึ่งผู้สอนไม่สามารถจัดวางเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนตามที่คาดการณ์ล่วงหน้าได้ ในขณะที่การเรียนจากประสบการณ์จริง ผู้สอนสามารถเรียนรู้จากการทดลองหรือการปฏิบัติจริงพร้อมไปกับผู้เรียนในขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นได้ ในเรื่องนี้ พลสัณห์ โพธิ์ศรีทอง (2541) ได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรงว่า ควรจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง (Authentic Learning) หรือประสบการณ์จริงของผู้เรียนมากที่สุด ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนจึงต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาคำตอบ และสามารถค้นพบข้อสรุปด้วยตนเองโดยการปฏิบัติจริง มากกว่าการเรียนรู้จากบริบทอ่านหรือได้ฟังจากคำพูดของผู้สอนเท่านั้น (Linda, Jacqueline, & Beverly, 1995)

การเรียนจากประสบการณ์จริง เป็นแนวคิดที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริงจากการร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน หากได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเนื้อหาท้องถิ่น เช่น การศึกษาดูงานสถานที่จริง การได้เห็นของจริง การลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ประโยชน์ของการเรียนภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น

วิธีสอนที่เหมาะสมกับการสอนภาษาอังกฤษเนื้อหาท้องถิ่น

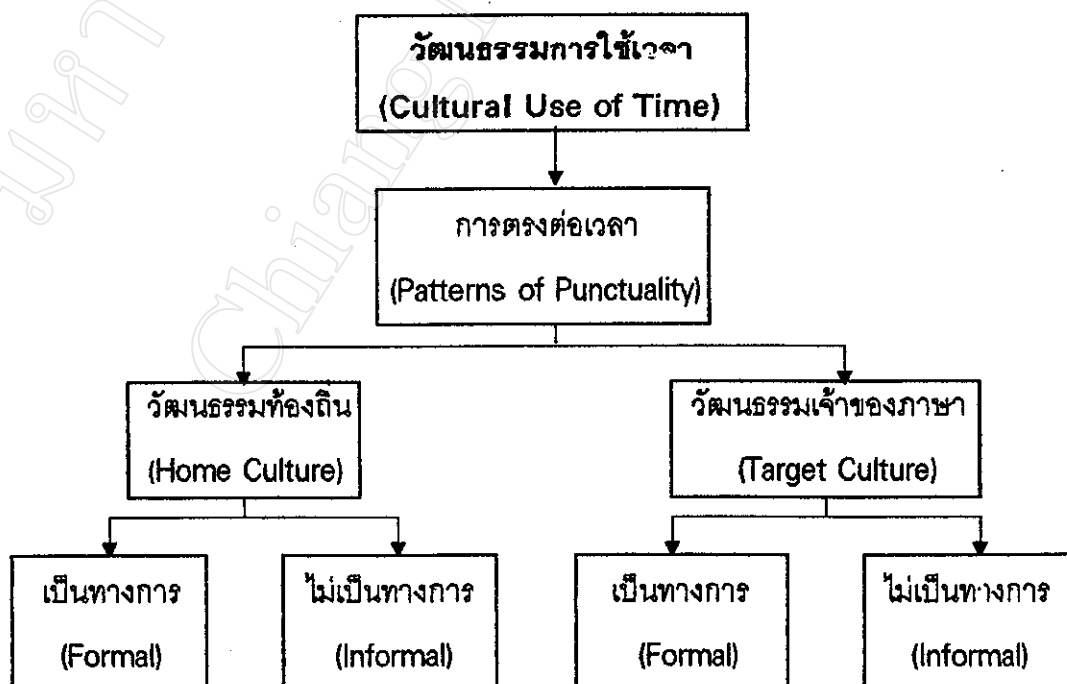
วิธีสอนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาท้องถิ่น เป็นวิธีสอนที่เกี่ยวข้องกับการนำเอาความรู้เดิมหรือประสบการณ์ของผู้เรียน มาใช้ในการเรียนภาษาอังกฤษให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบทเรียนเนื้อหาท้องถิ่นที่ถือว่าเป็นความรู้เดิมของผู้เรียน พอสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้เดิม

ก่อนที่จะมีการเรียนการสอน สิ่งแรกที่คุณสอนต้องคำนึงถึงคือ ความรู้เดิมของผู้เรียนทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ ผู้สอนต้องพิจารณาว่าผู้เรียนมีความรู้เดิมในเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด ถูกต้องและสอดคล้องกับสิ่งที่เรียนหรือไม่ ดังนั้นผู้สอนควรมีแผนการสอนก่อนทุกครั้ง เช่น แผนการสอนก่อนการอ่าน (Pre-reading Plan) ซึ่งมีกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักการนำความรู้เดิมออกมาใช้ในการอ่าน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (สาวิตรี ประเสริฐกุล, 2529)

ผู้สอนอาจจะนำเสนอวัฒนธรรมที่สำคัญในรูปของแผนภูมิ เช่น ถ้าหากต้องการสอนเรื่อง การนัดหมาย ผู้สอนอาจจะนำเสนอเรื่องการตรงต่อเวลา โดยเริ่มต้นให้ผู้เรียนอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องของการตรงต่อเวลา เช่น มีการตั้งคำถามว่า “คนอเมริกันกับคนไทย มีความแตกต่างกันในเรื่องการตรงต่อเวลาหรือไม่” แล้วให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความแตกต่างและนำเสนอในรูปแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิ 1 การเปรียบเทียบวัฒนธรรมการใช้เวลา

แผนภูมิ 1 เป็นการเปรียบเทียบการตรงต่อเวลาระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เรียนว่า มีการรักษาเวลามากน้อยเพียงใด กับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาทั้งในแบบที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตั้งประสบการณ์เดิมของตนเองออกมาใช้ในการเปรียบเทียบ ในเรื่องเกี่ยวกับเวลาและการนัดหมาย เป็นต้น

ผู้สอนอาจจะฉายภาพยนตร์ หรือบันทึกการโทรทัศน์ที่แพร่ภาพในประเทศเจ้าของภาษานั้น ๆ หรือเชิญเจ้าของภาษามาสนทนากับผู้เรียนโดยตรง หลังจากการนำเสนอภาพหรือ เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศที่สนทนามาให้ดู เช่น บทเรียนเรื่องการบอกทิศทาง (Direction) หากใน บทเรียนนั้นมีเรื่องเกี่ยวกับสถานที่สวยงาม ผู้สอนอาจจะนำเสนอภาพที่สวยงามจากสถานที่จริง มาให้ผู้เรียนดู หรือบทเรียนเรื่องการเปรียบเทียบ (Comparison) เช่น การสอนบทเรียนที่มีเรื่อง การเปรียบเทียบหมีชนิดต่าง ๆ ผู้สอนอาจจะฉายภาพเลื่อน (Slide) เรื่องชีวิตหมีเสียก่อน หรือถ้า เป็นบทเรียนเรื่องอาหาร (Food) อาจจะฉายภาพเลื่อนเรื่องมารยาทในการรับประทานอาหารของ ชาวอเมริกัน แล้วให้ผู้เรียนสนทนถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของคนไทยกับคนอเมริกัน ตามที่ได้เห็นจากภาพเลื่อน ผู้สอนต้องตระหนักอยู่เสมอว่าสิ่งที่นำมาเสนอให้ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็น ภาพยนตร์ ภาพเลื่อน หรือของจริง จะต้องทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์เสมอ

ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาส่วนต่าง ๆ ของเรื่องที่จะอ่าน เช่น ชื่อเรื่อง หัวข้อเรื่อง รูปภาพ เป็นต้น โดยทำตามขั้นตอนที่เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาชื่อเรื่อง

เช่น บทเรียนเรื่อง Lost Tribe of the Tasaday เกี่ยวกับชนเผ่าหนึ่งในเกาะมินดาเนา คนเผ่านี้อยู่บนเกาะมาเป็นเวลานานหลายร้อยปี แต่เพิ่งจะมีผู้ค้นพบในศตวรรษที่ 20 เมื่อผู้เรียนอ่าน ชื่อเรื่อง จะพยายามนึกได้ว่าชนเผ่านี้สูญหายไปได้อย่างไร ทำไมจึงไม่มีผู้พบเห็น

2. ศึกษาหัวข้อเรื่อง

ผู้เรียนจะคิดและถามตนเองว่า “เหตุใดชนเผ่านี้จึงมีวิวัฒนาการมาช้านานจนถึง ศตวรรษที่ 20”

3. ดูภาพและคำบรรยาย

ผู้เรียนถามตนเองว่า “ชนเผ่านี้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ทำไมวิถีชีวิตของ พวกเขาจึงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม”

4. ศึกษาหัวข้อย่อย

ผู้เรียนอ่านหัวข้อย่อย แล้วนึกคาดคะเนไปว่า “วัฒนธรรมของชนเผ่าโบราณนี้เป็นอย่างไร” และ “ชนเผ่านี้มีความเชื่อ/ ความกลัวอะไร”

5. หลังจากทีลองเดาหรือคาดคะเนคำตอบแล้ว ผู้เรียนเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง เพื่อนหรือผู้สอนสอดแทรกให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนั้น

6. อ่านเรื่องโดยละเอียด พิสูจน์สมมติฐาน หรือคาดคะเนเหตุการณ์

ถ้าการเดาหรือคาดคะเนเรื่องราวนั้นผิด จะไม่ถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรง เพราะจุดประสงค์ของการเดาหรือคาดคะเนเหตุการณ์ เป็นเพียงการช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการอ่าน และมีความกระตือรือร้น เพื่อให้ผู้อ่านมีแรงจูงใจในการอ่านเท่านั้น

ใช้การเชื่อมคำ (Association Test) โดยทำตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้สอนยกคำหรือวลีที่สำคัญจากในเรื่อง เช่น relax, stress, treasures เป็นต้น
2. ผู้เรียนบันทึกคำศัพท์อื่นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน (Synonym) เช่น relax-rest; stress-pressure, tension; treasures-valuable/ precious things เป็นต้น
3. ผู้เรียนเปรียบเทียบรายการคำศัพท์ของตนเองกับเพื่อน
4. ผู้เรียนช่วยกันคาดคะเนเรื่องที่จะอ่านจากรายการคำศัพท์ดังกล่าว
5. ผู้เรียนอ่านเรื่องอย่างคร่าว ๆ และขีดเส้นใต้รายการคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และผู้สอนรู้ขอบข่ายคำศัพท์ของผู้เรียนอย่างกว้าง ๆ

สรุปได้ว่า การสอนดังกล่าวเป็นการพัฒนาความรู้เดิมของผู้เรียน โดยการเปรียบเทียบความรู้ที่มีอยู่กับความรู้ที่กำลังเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและสร้างเสริมความรู้เดิมให้มากยิ่งขึ้น

วิธีสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษา (Language Experience Approach หรือ LEA)

วิธีสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษา เป็นรูปแบบวิธีสอนวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนดึงเอาประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมมาใช้ โดยผู้สอนหรือผู้เรียนเป็นผู้เขียนประสบการณ์หรือแสดง

ความคิดเห็นมาใช้เป็นสื่อการสอนในการอ่านต่อไป (Cox & Zarrillo, 1993) ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้เดิมและโครงสร้างบทเรียนของแต่ละคนในการบรรยายหรืออธิบายโดยใช้คำศัพท์ที่ตนเองคุ้นเคย การสอนวิธีนี้มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง โดยเริ่มต้นจากการที่ผู้เรียนเล่าเรื่องหรือสนทนาจากประสบการณ์หรือแสดงความคิดเห็นของตนให้ผู้สอนและเพื่อนฟัง ในขณะเดียวกันผู้เรียนฟังการสนทนาของเพื่อนแล้วบันทึกไว้ หลังจากนั้นนำเรื่องราวที่บันทึกมาใช้ในการกิจกรรมการอ่าน การพูด และการเขียน (Duffy & Roehler, 1993) ในการสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับผู้เรียนนั้น มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้สอนอภิปรายถึงประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับหัวเรื่องที่กำลังเรียนกับผู้เรียน เช่น การทัศนศึกษา กิจกรรมการกีฬา แกร็บเชิญหรือวิทยากร เรื่องผลงุญภยต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เป็นต้น
 2. ผู้เรียนระดมพลังสมอง (Brainstorm) หรือร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับหัวเรื่องที่ต้องการเลือกใช้ในการสนทนาต่อไป
 3. ผู้เรียนหรือผู้สอนบันทึกเรื่องราวที่ได้ยินจากการสนทนาบนกระดานหรือแผ่นกระดาษที่ผู้เรียนสามารถเห็นได้ชัดเจน
 4. ผู้สอนแนะนำผู้เรียนเพื่อพัฒนาเค้าโครงเรื่องและเรียงลำดับเหตุการณ์
 5. ผู้เรียนต่อเติมเรื่องราวให้สมบูรณ์
 6. ผู้สอนหรือผู้เรียนเรียบเรียงเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้สมบูรณ์
 7. ผู้เรียนรวบรวมเรื่องราวนั้นเป็นรูปเล่มไว้ในชั้นเรียนหรือห้องสมุดโรงเรียนต่อไป
- ส่วนการสอนเขียนด้วยวิธีสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษาสำหรับผู้เรียนระดับกลางที่เป็นกลุ่มใหญ่ มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (Spache & Spache, 1973)

1. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นและเล่าประสบการณ์ของตนเองให้เพื่อนฟัง
2. ผู้สอนช่วยผู้เรียนขยายความและสรุปความคิดเห็นและประสบการณ์ดังกล่าว
3. ผู้สอนบันทึกเรื่องราวของผู้เรียน
4. ผู้เรียนนำเสนอเรื่องราวของตนให้เพื่อนทั้งชั้น แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็น

5. ผู้สอนนำเสนอกิจกรรมพัฒนาทักษะทางภาษาและกิจกรรมเพิ่มเติมต่อไป

สำหรับเนื้อหาหรือเรื่องราวในการสนทนานั้น ควรเสนอให้ผู้เรียนเลือกอย่างหลากหลายตามความถนัดทางภาษา พื้นฐานประสบการณ์ (Experiential Background) และความสนใจของผู้เรียน อาทิเช่น จากการทัศนศึกษานอกสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ (วีดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว) ส่วนในการสาธิตและการทดลองนั้น ไม่ควรเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนจนเกินไป ควรนำเสนอเรื่องราวที่ใกล้ตัวผู้เรียน เช่น เรื่องชีวิตส่วนตัว ครอบครัว เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชุมชน หรือเรื่องของโรงเรียน เป็นต้น

วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (The Concentrated Language Encounters Approach หรือ CLE)

วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา เป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ภาษาในทักษะด้านต่าง ๆ แก่ผู้เรียน (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2532) ที่อาศัยความรู้เดิมของผู้เรียนเช่นกัน

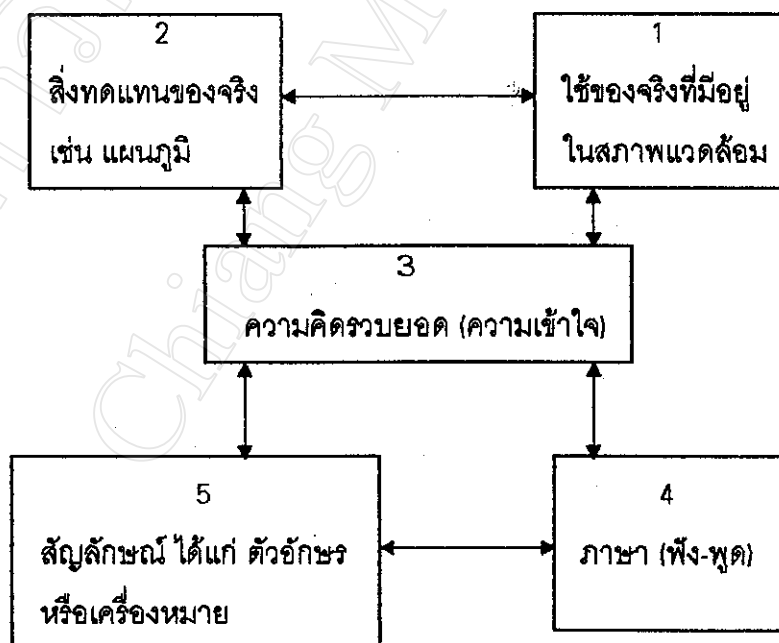
ในปี ค.ศ. 1960 ได้เริ่มมีการทดลองวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาให้กับนักเรียนพื้นเมืองชาวออสเตรเลีย ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ต้องการใช้ภาษาอังกฤษให้ครบทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งที่โรงเรียนและชุมชน จากผลการทดลองการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาให้กับนักเรียนพื้นเมืองกลุ่มดังกล่าว พบว่านักเรียนเกือบร้อยละ 100 สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

ประเทศไทยมีการทดลองใช้วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาในโรงเรียนประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร ร่วมกับสถาบันการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย ได้ผลเป็นที่น่าพอใจและสามารถขยายผลไปสู่ครูผู้สอนภาษาไทยหลายจังหวัดในภาคตะวันออก เชียงเหนือและภาคอื่น ๆ ในเวลาต่อมา

จะเห็นได้ว่าวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาใช้ได้ผลกับนักเรียนแทบทุกกลุ่มทั้งในและต่างประเทศ โดยรวมเอาหลักการและแนวคิดการสอนภาษาสามทฤษฎีเข้าด้วยกัน กล่าวคือ แนวทฤษฎีการสอนแบบสื่อสาร (The Communicative Approach) ที่อาศัยหลักภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociolinguistics) ว่าด้วยเนื้อหาบริบท (Content) ทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนที่ใช้ฝึกฝนแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม ซึ่งเน้นการปฏิสัมพันธ์ใน

การใช้ภาษาระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนกับผู้เรียน ส่วนเนื้อหาที่จัดขึ้นเป็นบทเรียนเน้นบริบทที่มีความหมายต่อผู้เรียนตามหลักการใช้ภาษาของสังคมแต่ละสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และแนวทฤษฎีการสอนแบบธรรมชาติ (The Natural Approach) เป็นวิธีสอนที่เน้นการให้ปัจจัยป้อนเข้าอย่างมีความหมาย (Comprehensible Input) ให้แก่ผู้เรียน โดยการใช้กระบวนการเรียนการสอน (Process) ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนรู้ภาษา (Language Acquisition) ของนักเรียนเป็นหลัก ส่วนผลของการเรียนรู้ (Output) จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในกระบวนการปัจจัยป้อนเข้าอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งจะต้องอาศัยการสอนความคิดรวบยอดทางภาษาที่ถูกต้อง ดังแสดงไว้ในแผนภูมิ 2

แผนภูมิ 2 กระบวนการสอนความคิดรวบยอดทางภาษา

ที่มา: เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2532

แผนภูมิ 2 แสดงให้เห็นว่า การใช้วัตถุของจริงที่มีอยู่ในสภาพแวดล้อม เช่น วัสดุต่าง ๆ ที่นักเรียนเคยพบ เคยเห็น เคยใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ และได้รับ

ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความหมายของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการนำของจริงทุกอย่างมาให้ผู้เรียนได้เห็นอาจเป็นไปได้ยาก ดังนั้นผู้สอนควรใช้สิ่งทดแทนของจริงเหล่านั้น ซึ่งสิ่งของที่ทดแทนของจริง เช่น รูปภาพ แผนภูมิ เป็นต้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและได้รับความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความหมายของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ดีขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุว่าผู้เรียนจะถ่ายโอนความคิดรวบยอดไปยังของจริงที่ตนเองเคยเห็นมาก่อน เมื่อผู้เรียนได้พบกับสัญลักษณ์ เช่น ตัวอักษรที่มีความหมายตรงกับสิ่งที่เคยเห็นมาก่อน จะเป็นการการถ่ายโยงความคิดรวบยอดได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตามแนวทฤษฎีของการสอนอ่านซึ่งยึดหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา (Psycholinguistics) ที่เน้นกระบวนการอ่านเป็นสำคัญ สมิธและกู๊ดแมน (Smith & Goodman อ้างใน เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ, 2532) กล่าวว่า การอ่านคือ การสร้างความหมายจากสัญลักษณ์ โดยกระบวนการทางความคิด นักจิตวิทยาภาษาศาสตร์มิได้มองการอ่านเป็นเพียงการแสวงหาความหมาย เพื่อความเข้าใจสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องคำนึงถึงหลักการทางจิตวิทยาการรับรู้ การถ่ายโยงความคิดรวบยอดรวมทั้งองค์ประกอบอื่นที่จะช่วยให้การอ่านนั้นสมบูรณ์ เช่น ความสนใจ ประสบการณ์เดิม และการระลึกสิ่งที่อ่านได้ จากหลักการและแนวทฤษฎีทั้ง 3 ประการที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นการสอนที่เน้นภาษาในเนื้อหาบริบทที่เป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียน

การจัดเนื้อหาบทเรียนสำหรับวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษานี้ เป็นการบรรจุเนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางภาษาที่ได้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ฉะนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงบทเรียนที่ผู้เรียนควรได้รับจากหลากหลายของบริบททางภาษาในสถานการณ์ชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมกับระดับวัยและความสนใจ นอกจากนี้การจัดเนื้อหาบทเรียนจะต้องจัดให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการอ่าน โดยทั่วไปให้ครบทั้ง 3 ด้าน กล่าวคือ เพื่อความบันเทิง เพื่อความรู้ความเข้าใจวิธีการหรือกระบวนการ และเพื่อการศึกษาค้นคว้า จะเห็นได้ว่าหลักการทฤษฎีของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน โดยสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นไปตามธรรมชาติของผู้เรียนอย่างแท้จริง ส่วนขั้นตอนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเป็นการพัฒนาการเรียนภาษาแบบบูรณาการ โดยเริ่มจากการให้ความหมายรวมของเรื่องไปสู่องค์ประกอบย่อยของภาษา ซึ่งเน้นการอ่านเพื่อพัฒนาไปสู่ทักษะสัมพันธ์ทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน

การเขียน เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับการใช้เทคนิคของการอ่าน เช่น การให้ความสนใจต่อการใช้
 ประสมการณ์เดิมและการระลึกเรื่องที่อ่านได้ วิธีสอนแบบมุ่งประสมการณ์ภาษาแบ่งออกเป็น
 สามระยะตามระดับของผู้เรียนคือ ระยะที่ 1 (Stage 1 Program) สำหรับผู้เรียนในระยะเริ่มต้น
 ส่วนระยะที่ 2 (Stage 2 Program) สำหรับผู้เรียนในระดับกลาง (Intermediate Level) และ
 ระยะที่ 3 (Stage 3 Level) สำหรับผู้เรียนในระดับสูง (Advanced Level) ผู้วิจัยขอกล่าวเฉพาะ
 ขั้นตอนการสอนของระยะที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เหมาะสมกับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
 ตอนต้นที่ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการสอนดังนี้

ระยะที่ 1 มีจุดมุ่งหมายของการสอนคือ ผู้เรียนสามารถฟังเรื่องราวง่าย ๆ ซึ่งเป็นภาษา
 ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันได้อย่างเข้าใจ ผู้เรียนสามารถพูดเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้ฟัง
 มีความเข้าใจเรื่องราวที่เคยฟัง เคยพูดจากการอ่าน สามารถจดจำสัญลักษณ์ของคำ และเข้าใจ
 ความหมายของคำในประโยคต่าง ๆ ที่เคยฟังหรือเคยพูด นอกจากนี้ยังสามารถเขียน สะกดคำ
 ที่เคยอ่าน เคยเห็นเป็นประโยคได้ รวมทั้งสามารถแต่งประโยคง่าย ๆ ตามความคิดของตนเองได้
 วิธีการสอนแบบนี้ผู้สอนจะมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่าระยะอื่น ๆ โดย
 มีลำดับขั้นตอนการสอน ดังนี้ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2532)

1. ผู้สอนอ่านเรื่องให้ผู้เรียนฟัง
2. ผู้เรียนเล่าเรื่อง ลำดับเรื่อง สทนทนาหรืออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านออกเสียง และ
 แสดงบทบาทสมมติ
3. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันเรียนเรื่องนั้น
4. นักเรียนช่วยกันทำหนังสือเล่มใหญ่ (Big Book)
5. ผู้เรียนเล่นเกมหรือกิจกรรมทางภาษา

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่นักเรียนใช้ประสมการณ์ในการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน
 ในระยะแรกได้แล้ว ผู้เรียนจะเริ่มฝึกการอ่านและเขียนเรื่องราวที่มีลักษณะการเขียนหลากหลาย
 ขึ้นอีก โดยอาศัยการเลียนแบบหรือการอิงแบบจากบทเรียน หรือจากกิจกรรมที่ผู้สอนเสนอแนะ
 ในห้องเรียน ในช่วงนี้ผู้สอนจะลดบทบาทลงเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งมี
 ลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้เรียนอ่านเรื่องร่วมกัน และอภิปราย/ สนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านร่วมกับครูผู้สอน แล้วทำแผนภูมิสรุปความ
2. ผู้สอนโยงเรื่องที่อ่านเข้าสู่เรื่องที่สรุปของผู้เรียนและร่วมกันอภิปราย
3. ผู้เรียนเขียนเรื่องร่วมกับผู้สอนเป็นกลุ่ม/ เขียนเรื่องของตนเองเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย
4. ผู้เรียนและผู้สอนอภิปราย สนทนา และวิเคราะห์ลักษณะเนื้อความ (Genre) เกี่ยวกับเรื่องในเนื้อความที่เขียนร่วมกัน
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมทางภาษาเพื่อทบทวน ฝึกความแม่นยำ และเสริมทักษะทางภาษาต่อไป

วิธีสอนแบบเอ็ม ไอ เอ (More Integrated Approach หรือ MIA)

วิธีสอนแบบเอ็ม ไอ เอ เป็นการสอนแบบบูรณาการหรือผสมผสานการสอนทักษะทั้งสี่เข้าด้วยกัน เช่น ผู้เรียนใช้ทักษะการพูดและการฟังในการอภิปรายคำถามนำก่อนการอ่าน เมื่อผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องแล้ว ผู้เรียนนำข้อมูลจากการอ่านมาเขียนสรุป เป็นต้น ส่วนการทบทวนเรื่องที่อ่าน ผู้เรียนใช้ทักษะการพูดและการเขียนไปพร้อม ๆ กัน

หลักการสอนแบบเอ็ม ไอ เอ จะเริ่มต้นด้วยการที่ผู้สอนกระตุ้นความสนใจ และรวบรวมประสบการณ์เดิมของผู้เรียน โดยการใช้คำถามนำก่อนการอ่าน (Priming Question) เกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่ผู้เรียนจะได้อ่าน เพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผู้เรียนต้องนำเอาประสบการณ์เดิมของตนเองมาผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ที่จะได้รับ ซึ่งจะทำให้บทเรียนนั้นมีความหมายมากขึ้น และผู้เรียนฝึกทักษะทั้งการฟังและพูดในขณะที่อภิปราย ต่อจากนั้น ผู้เรียนจะนำข้อมูลคำศัพท์ใหม่ไปใช้กับเนื้อเรื่องในการอ่านและทำแบบฝึกหัด ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันตรวจคำตอบเพื่อประเมินความเข้าใจในการอ่านนั้น

วิธีสอนแบบเอ็ม ไอ เอ เน้นการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ตามวิธีสอนของ เมอร์ดอค (Murdoch, 1986) มีขั้นตอนการสอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นกระตุ้นและเร้าความสนใจ

ผู้สอนให้คำถามนำก่อนการอ่านเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เพื่อกระตุ้นความสนใจของ

ผู้เรียน ขั้นตอนนี้มีการร่วมกันอภิปรายเนื้อเรื่องระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งเป็นการคาดคะเนล่วงหน้าว่าเรื่องที่จะอ่านเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร การกระทำเช่นนี้เป็นการให้ผู้เรียนอ่านอย่างมีจุดหมายเพื่อค้นหาคำตอบตามที่คาดหวังไว้ล่วงหน้าหรือไม่เพียงใด คำถามนำก่อนการอ่านเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงขับ (Drive) มากขึ้น และยังทำให้ผู้เรียนมีแรงสนใจที่จะอ่านเพื่อหาคำตอบให้กับตนเอง

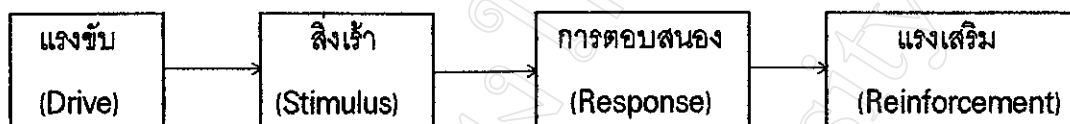
2. ขั้นทำความเข้าใจความคุ้นเคยกับคำศัพท์

ขั้นตอนนี้ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในกลุ่มคำศัพท์สำคัญ (Key Word) ว่ามีความเข้าใจถูกต้องหรือไม่ โดยผู้สอนเป็นผู้เลือกคำศัพท์ในเนื้อเรื่องเอง เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนมีความรู้ในด้านคำศัพท์ที่จะใช้ประโยชน์ในการอ่านต่อไป เช่น ให้ผู้เรียนเดาความหมายของคำศัพท์ในขณะที่อ่านเนื้อเรื่อง แล้วตรวจสอบความหมายที่ถูกต้องจากพจนานุกรม

3. ขั้นตอนการให้เนื้อเรื่อง

หลังจากที่ผู้เรียนทราบความหมายของคำศัพท์แล้ว ให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องตามเวลาที่กำหนดเนื้อเรื่องดังกล่าวจะมีคำถามย่อยแทรกอยู่ เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคำสรรพนาม (Pronoun) กับคำถามในเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผลเพื่ออธิบายเหตุการณ์ตรงนั้นของเนื้อเรื่อง โดยมีคำถามบางคำถามจะถามความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหัวเรื่องที่กำลังอ่าน การอ่านลักษณะนี้เป็นวิธีอ่านอย่างมีความหมายและมีจุดประสงค์ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงขับ ในการเรียนรู้มากขึ้นอีกด้วย ซึ่งเนื้อเรื่องและคำถามในเนื้อเรื่องเป็นสิ่งเร้า (Stimulus) การที่ผู้เรียนกำลังทำกิจกรรมโดยการเขียนตอบหรือการอภิปรายคำตอบ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนอง (Response) ของผู้เรียน ในขณะที่ผู้เรียนได้รับคำตอบของกิจกรรมขั้นตอนสุดท้ายเป็นแรงเสริม (Reinforcement) กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของดอลลาร์ดและมิลเลอร์ (Dollard & Miller. n.d. อ้างใน กมลรัตน์ หล้าสงวณ, 2528) ที่ได้เสนอไว้ดังนี้

แผนภูมิ 3 กระบวนการเรียนรู้ภาษาของวิธีสอนแบบเอ็ม ไอ เอ

4. ขั้นทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง

ขั้นตอนนี้เป็นการทดสอบความเข้าใจในการอ่าน เช่น การให้ผู้เรียนอ่านบริบทแล้วเติมข้อความจากประโยคปลายเปิด (A Sentence Completion Exercise) เป็นประโยคที่สมบูรณ์โดยใช้ภาษาของผู้เรียนเอง การให้ผู้เรียนเติมข้อความด้วยคำพูดของตนเอง เป็นการหลีกเลี่ยงการลอกประโยคจากเนื้อเรื่อง การตรวจสอบความเข้าใจในการอ่านและพัฒนาทักษะการเขียนด้วยการถ่ายโอนข้อมูล (Information Transfer) ซึ่งเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปตาราง แผนภูมิ หรือแผนที่ตามความเหมาะสมของข้อมูล (Widdowson, 1979) หรืออาจจะเป็นแบบฝึกหัดการต่อชิ้นส่วนและการเรียงประโยค (Jigsaw Exercise and Rearrange Sentence) ของชิ้นส่วนประโยคที่ได้จากเนื้อเรื่องที่อ่านให้สมบูรณ์เป็นกลุ่มหรือรายบุคคลซึ่งชิ้นส่วนประโยคดังกล่าว อาจจะเป็นเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งของเนื้อเรื่องก็ได้

5. ขั้นสรุปและทบทวน

แนวการสอนแบบเอ็ม ไอ เอ ใช้กิจกรรมเพื่อสรุป ทบทวนเนื้อหาได้อย่างหลากหลาย เช่น สรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านโดยเขียนรายงานเป็นกลุ่ม เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน การที่ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะสัมพันธ์ทั้งสี่ในการสรุปและทบทวนนั้น ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะเน้นทักษะใดทักษะหนึ่งเป็นพิเศษ

6. ขั้นประเมินและแก้ไข

ผู้สอน ผู้เรียน ร่วมกันประเมินผลงานส่วนรวมในขั้นตอนสุดท้าย ผู้สอนใช้แบบฝึกหัดและกิจกรรมเดิมตรวจสอบ แก้ไขข้อผิดพลาด และผู้สอนยังใช้ผลของกิจกรรมเหล่านั้นเสริมแรงในกรณีที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้

จะเห็นได้ว่าวิธีสอนสอนแบบเอ็ม ไอ เอ เป็นวิธีสอนอีกวิธีหนึ่งที่มีกิจกรรมหลากหลายที่ทำให้บทเรียนน่าสนใจยิ่งขึ้น และมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาประกอบการพิจารณา การอ่านเนื้อเรื่องในขณะที่อ่าน การสอนแบบนี้ทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียน ที่สำคัญวิธีสอนนี้ยังทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้นอีกด้วย

วิธีสอนแบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส (K-W-L Plus)

วิธีสอนแบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส เป็นวิธีสอนอีกวิธีหนึ่งที่มีกิจกรรมการสอนอ่านซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างความรู้เดิมเพื่อช่วยในการตีความในเรื่องที่จะอ่าน เช่น ขั้นตอนกิจกรรมที่มีการระดมพลังสมองเป็นกลุ่มโดยใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน มีการคาดคะเนตรวจสอบความถูกต้อง และการตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน ซึ่งวิธีสอนแบบนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม คาร์ (Carr, 1983) ได้เสนอหลักการสอนแบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส ซึ่งมีหลักการสอนดังนี้

1. เค (K) หมายถึง Know เป็นขั้นตรวจสอบประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อที่ผู้สอนจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีพื้นฐานในสิ่งที่เรียนเพียงใด ขั้นตอนนี้เป็นการเตรียมผู้เรียนในการเรียนรู้เนื้อหาใหม่

2. ดับเบิลยู (W) หมายถึง Want to Know เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนต้องการรู้ในเรื่องที่จะอ่าน การสอนขั้นตอนนี้เพื่อให้นักเรียนรู้ว่าต้องการเรียนรู้อะไรในเรื่องที่จะอ่าน ในขั้นตอนนี้ทำให้ผู้เรียนรู้เป้าหมายในการอ่าน

3. แอล (L) หมายถึง Learned เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสำรวจตัวเองว่าได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องที่อ่านบ้าง โดยผู้เรียนหาคำตอบจากคำถามที่ตนเองตั้งขึ้นในขั้นที่ 2 แล้วจดบันทึกสิ่งที่รู้

พลัส (Plus) เป็นการเพิ่มกิจกรรมการทำแผนภูมิบทอ่าน (Text Mapping) เพื่อใช้ในการสรุปความ (Information Summarizing) หลังการอ่าน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น

การสอนแบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นกิจกรรมก่อนการอ่าน (Pre-reading Activity) มีขั้นตอนดังนี้

1.1 ระดมความรู้พื้นฐาน ผู้สอนให้ผู้เรียนอภิปรายและระดมพลังสมองเป็นกลุ่มใหญ่ ร่วมกับผู้สอนเกี่ยวกับหัวเรื่องที่จะเรียน หลังจากนั้นผู้สอนเขียนสิ่งที่นักเรียนรู้เกี่ยวกับหัวเรื่องลงในช่อง K ลงบนกระดาน และผู้เรียนเขียนข้อความดังกล่าวลงในใบงานของตนเองในช่อง K เช่นเดียวกัน

1.2 ผู้สอนจัดประเภทข้อมูลจากข้อความในช่อง K ให้อยู่ในประเภทเดียวกันเป็นตัวอย่างแล้วให้ผู้เรียนจัดประเภทของตนเองในใบงาน

1.3 ผู้เรียนตั้งคำถามที่อยากรู้ในเรื่องที่จะอ่านและเขียนคำถามลงในช่อง W

2. ขั้นกิจกรรมระหว่างการอ่าน (While-reading Activity) มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้สอนแบ่งบทอ่านออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกผู้สอนอ่านเป็นแบบอย่าง ส่วนที่สองผู้เรียนฝึกอ่านเอง ในขณะที่ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องให้ผู้เรียนตรวจหาคำตอบจากคำถามที่ตั้งไว้ในช่อง W ถ้าอ่านพบข้อมูลใหม่จากเนื้อเรื่องที่กำลังอ่าน ผู้เรียนสามารถเพิ่มเติมคำถามลงในช่อง W ได้อีก

2.2 ผู้เรียนบันทึกคำตอบและข้อมูลจากการอ่านลงในช่อง L

3. ขั้นกิจกรรมหลังการอ่าน (After-reading Activity) มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้เรียนอภิปรายและเขียนแผนภูมิสรุปความเป็นกลุ่มโดยจัดแบ่งตามประเภทของความสัมพันธ์แต่ละข้อมูล เพื่อจะได้นำข้อมูลไปประกอบในการสรุปเรื่องที่อ่าน

3.2 ตัวแทนผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปความจากเรื่องที่อ่านหน้าชั้นเรียน

สรุปได้ว่า รูปแบบวิธีสอนดังกล่าวทั้งหมด ได้แก่ วิธีสอนโดยยึดประสบการณ์ทางภาษา ผู้เรียนจะนำเอาประสบการณ์มาเล่า อภิปราย และเขียนภาษาอังกฤษที่เรียนในขณะนั้น วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่เน้นประสบการณ์เดิม ซึ่งเป็นวิธีสอนที่มีการสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของผู้เรียนในการเรียนการสอน เช่นเดียวกับวิธีสอนแบบเอ็ม ไอ เอ และวิธีสอนแบบเค ดับเบิลยู แอล พลัส ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน ซึ่งสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในกระบวนการสอน

ของแต่ละวิธีสอนนั้น มีขั้นตอนที่เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนให้เข้ากับความรู้ใหม่เพื่อให้ง่ายต่อการตีความในการอ่าน หากผู้สอนสามารถปรับวิธีการสอนเหล่านี้กับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยการใช้เนื้อหาท้องถิ่นที่ผู้เรียนเคยพบเห็นหรือได้ปฏิบัติในชีวิตจริงแล้ว จะทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเป็นการสอนที่มีคุณค่าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาท้องถิ่น

ความหมายของแรงจูงใจ (Motivation)

นักการศึกษา นักจิตวิทยาทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแรงจูงใจว่า แรงจูงใจเป็นสภาวะที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา โดยพฤติกรรมที่แสดงออกมีส่วนสัมพันธ์กับสภาวะที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ (Teenvan, 1976) แรงจูงใจเป็นพฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยพลังภายในตัวเราและสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง แรงจูงใจสามารถนำไปสู่ความพยายามในการแสวงหาคำตอบตามเป้าหมายที่ตนเองพอใจ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีชนิด และปริมาณแรงจูงใจที่แตกต่างกัน (deCharms, 1976; McDonough, 1981; Garder, 1985) ผู้สอนจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเพิ่มหรือลดแรงจูงใจของผู้เรียน (Lowman, 1990) แรงจูงใจเป็นการจูงใจซึ่งหมายถึงการกระตุ้นหรือล่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ขึ้นด้วยสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งคือ เหตุจูงใจ (Motive) ได้แก่ ความต้องการ ความสนใจ ทัศนคติ ลักษณะนิสัย เป็นต้น ซึ่งแรงจูงใจนี้เป็นส่วนที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย และสิ่งจูงใจหรือสิ่งล่อ (Incentive) ได้แก่ สิ่งเร้าที่อยู่ภายนอกร่างกายซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรม (กมลรัตน์ หล้าสงวณ, 2528) แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นให้แต่ละบุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีจุดมุ่งหมาย (อารี พันธมณี, 2534; สุรางค์ โค้ดตระกูล, 2537) สรุปว่าแรงจูงใจหมายถึงแรงกระตุ้นใด ๆ ที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งแรงจูงใจเช่นนี้อาจจะเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของแต่ละบุคคลหรือจากสิ่งเร้าภายนอกก็ได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ (Motivation Theory)

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงใจไว้หลายประการ อาทิเช่น แรงจูงใจหมายถึงองค์ประกอบที่ช่วยเพิ่มพลัง เพิ่มความกระตือรือร้นให้กับพฤติกรรมที่นอกเหนือไปจากสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นธรรมดา ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างมีทิศทางหรือมีจุดมุ่งหมาย

ปลายทางหรือหมายถึงภาวะที่ผลักดันบุคคลให้แสดงพฤติกรรมบางอย่างหรือหลายอย่างออกมา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือปลายทางตามที่บุคคลต้องการ ได้แก่ ทฤษฎีความต้องการซึ่งถือว่า ความต้องการ (Needs) เป็นพื้นฐานทำให้บุคคลเกิดแรงขับ (Drives) หรือแรงจูงใจ (Motivation) เป็นผลทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่จะนำไปสู่เป้าหมาย (Goals) ดังแสดงไว้ดังนี้

แผนภูมิ 4 การแสดงวงจรแรงจูงใจ

ที่มา: สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537

- Needs เป็นสภาพที่ขาดแคลนซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อมีความไม่สมดุลทางสรีระหรือทางใจ
- Drives เป็นตัวสำคัญของกระบวนการแรงจูงใจหรือวงจรแรงจูงใจเพราะแรงขับเป็นตัวทำให้เกิดการกระทำ และเสริมกำลังไปสู่การบรรลุเป้าหมาย
- Goals เป็นจุดสุดท้ายของแรงจูงใจ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่ทำให้แรงขับลดลง หรือบรรเทาความต้องการ ดังนั้นการบรรลุเป้าหมายช่วยให้ภาวะสมดุลของร่างกายหรือจิตใจมีขึ้นอีกครั้ง

แผนภูมิข้างต้น ออสซูเบล (Ausubel, 1968) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจหมายถึง ความต้องการที่จะค้นหาเพื่อจัดข้อสงสัยที่มีอยู่ ความต้องการที่บุคคลจะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งกับสิ่งที่อยู่รอบตัวเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น หรือความต้องการที่จะกระทำกิจกรรมให้มีการเคลื่อนไหวทั้งร่างกายและจิตใจ หรือความต้องการที่บุคคลประสงค์จะทำให้ตนเองได้รับการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมโดยสิ่งแวดล้อม ความคิด ความรู้สึก และเป็นความต้องการที่จะส่งเสริมให้ตนเองสูงขึ้นเพื่อเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น อาจกล่าวได้อีกว่าแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันให้บุคคลกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งจนสำเร็จ หรือเป็นแรงชักนำจากสิ่งเร้าให้เกิดความต้องการทำให้เกิดแรงขับขึ้นมาเพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง

ประเภทของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ แบ่งตามที่มาสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางร่างกาย (Physiological Motivation) เป็นแรงจูงใจที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากความต้องการของร่างกาย ได้แก่ ความหิวกระหาย ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายหลังจากบุคคลมีการเรียนรู้ในสังคม ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น การเป็นที่ยอมรับในสังคม เป็นต้น จากการแบ่งแรงจูงใจตามเหตุผลข้างต้น หากพิจารณาจากการแสดงออกของพฤติกรรมแล้ว สามารถแบ่งออกได้อีกเป็น 2 ประเภท ได้ดังนี้ (Harmer, 1986)

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึงการที่บุคคลได้มองเห็นคุณค่าในการกระทำใด ๆ ด้วยความเต็มใจ เชื่อกันว่าผู้เรียนเกิดแรงจูงใจประเภทนี้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ด้วยเหตุนี้ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจประเภทนี้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้มากที่สุด ได้แก่ ความอยากเรียนเพราะต้องการเป็นผู้มีความรู้

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึงการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา เพราะต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่นำมาสู่ภายนอก เช่น รางวัล คะแนน เป็นต้น ซึ่งเป็นแรงจูงใจเช่นเดียวกับแรงจูงใจของการ์ดเนอร์และแลมเบิร์ต

การ์ดเนอร์และแลมเบิร์ต (Gardner & Lambert, 1972) กล่าวถึงแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจเชิงบูรณาการ (Integrative Motivation) หมายถึงแรงจูงใจที่เกิดจากการที่ผู้เรียนต้องการเรียนภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น โดยการได้เรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชนนั้น เพื่อที่จะเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวัฒนธรรมของประเทศนั้น

2. แรงจูงใจเชิงเครื่องมือ (Instrumental Motivation) หมายถึงแรงจูงใจที่เกิดจากการที่ผู้เรียนต้องการเรียนภาษาต่างประเทศเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น เพื่อให้ได้คะแนนสูงหรือเพื่อให้ได้อาชีพที่ดีหรือเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ

สรุปได้ว่า แรงจูงใจภายในมีคุณค่ากว่าแรงจูงใจภายนอก แต่แรงจูงใจภายในจะปลูกฝังให้เกิดแก่ผู้เรียนยากกว่าแรงจูงใจภายนอก การใช้แรงจูงใจกับผู้เรียนมักจะใช้แรงจูงใจภายนอกก่อน แล้วจึงสร้างให้เกิดแรงจูงใจภายในทีหลัง (พาพร พึ่งศักดิ์, 2534) ด้วยเหตุนี้ในการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนให้สำเร็จและได้คะแนนสูง เช่น การสอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวก่อน ทำให้ผู้เรียนคิดว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากที่จะทำให้การเรียนนั้นสำเร็จ และทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายในได้ (Harmer, 1986)

แรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ

การเรียนภาษาต่างประเทศให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน นักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ เช่น จาโคโบวิทส์ (Jacobovits, 1971 อ้างใน กิจจา กำแหง, 2538) ได้แบ่งองค์ประกอบของแรงจูงใจทางด้านจิตวิทยาที่มีผลต่อการเรียนภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองไว้ดังนี้ (1) ด้านความถนัด (Aptitude) ร้อยละ 33 (2) ด้านสติปัญญา (Intelligence) ร้อยละ 20 (3) ความมานะพยายามหรือแรงจูงใจ (Perseverance or Motivation) ร้อยละ 33 (4) องค์ประกอบอื่น ๆ อีกร้อยละ 14 จะเห็นได้ว่าถ้าไม่นับองค์ประกอบด้านความถนัดแล้ว ความมานะพยายามหรือแรงจูงใจนับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ดังนั้นในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศนั้น ผู้สอนจะละเลยองค์ประกอบด้านนี้ไม่ได้ แรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ เช่น การสอน เจตคติ เอกลักษณ์ และองค์ประกอบทางสังคมวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ มักจะมีความสัมพันธ์ทางบวกหรือทางลบต่อแรงจูงใจ ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคลและสถานการณ์นั้น ๆ ในเรื่องนี้ พัชร ชินธรรมมิตร (2526) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบัน ผู้สอนมักจะประสบปัญหาในการสอนอยู่เสมอ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนเพราะประสบการณ์ของการเรียนที่ผ่านมา ผู้เรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเลย ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จดคำอธิบายหรือทำแบบฝึกหัดเท่านั้น ฉะนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับผู้เรียน ควรเป็นงานที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ผสมผสานกับความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้เดิมที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือเคยเรียนรู้มาก่อน ทำให้ผู้เรียน

ได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ (Gage & Berliner, 1984, as cited in Bellon, Bellon, & Blank, 1992)

แรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ เป็นความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดความอยากเรียน เพื่อต้องการใช้ภาษาในการสื่อสารกับคนต่างชาติ นอกจากนั้นผู้เรียนยังมีแรงกระตุ้นอื่นจากภายนอกที่ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนมากขึ้น เช่น การมีเป้าหมายที่แน่นอนในการเรียน ผู้เรียนเกิด ความสนุกสนาน ความพอใจจากการเรียนรู้ที่ยั่วและท้าทายให้เรียนรู้ต่อไป ซึ่งแรงจูงใจดังกล่าว มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาต่างประเทศ จากการศึกษาของนิยม สารรัตน์ (2524) เรื่องการเปรียบเทียบเจตคติและแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างผู้เรียนโปรแกรม ศิลปภาษากับผู้เรียนโปรแกรมวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของเขตการศึกษา 9 ผลการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์กับเจตคติและแรงจูงใจ ในการเรียน นักเรียนที่มีเจตคติและแรงจูงใจสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในทางตรงข้าม นักเรียนที่มีเจตคติและแรงจูงใจต่ำจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำด้วย

สรุปได้ว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็น อย่างยิ่ง โดยเฉพาะจากการวิจัยของคาร์มา (Kharman, 1971) ที่สอนโดยใช้เนื้อหาสอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน พบว่ายิ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนภาษา ต่างประเทศมากขึ้นเพียงใด จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้หรือแรงขับเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น และเป็นสาเหตุให้ผลการเรียนดีขึ้นด้วย หากมีการใช้เนื้อหาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความสนใจ ของผู้เรียนด้วย จะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

การพัฒนาหลักสูตร/ บทเรียนเนื้อหาท้องถิ่น

หลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายระดับ ซึ่งมีผลในทางปฏิบัติที่แตกต่างกัน หลักสูตรแบ่ง ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท ที่เขียนไว้อย่างกว้าง ๆ มีเนื้อหาสาระสำหรับ ทุกคนในประเทศต้องเรียนเหมือนกันหมด

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น เป็นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

สุชาติ วงศ์สุวรรณ (อ้างใน ใจทิพย์ เอื้อรัตนพงษ์, 2539) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ท้องถิ่น” ซึ่งหมายถึงชุมชนที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตั้งอยู่ อาจจะหมายถึงชุมชนในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ฯลฯ และทุกอย่างที่เป็นอยู่หรือกำลังเกิดขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมา ที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่นำมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หรือนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

ถึงแม้ว่าจะมีหลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท แต่ก็ยังต้องมีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น กล่าวคือ ประการแรก หลักสูตรแม่บทได้กำหนดจุดหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม อย่างกว้าง ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ตามสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่นได้หมด จึงต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นมากที่สุด ประการที่สอง เนื่องจากการเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้เร็วกว่า เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมท้องถิ่นของตนเอง ประการที่สาม เพื่อเป็นการส่งเสริมทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งบ่งบอกถึงความเจริญมาเป็นเวลานาน ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพ หัตถกรรม เกษตรกรรม ดนตรี ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณกรรม เป็นต้น โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น (เกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2539) ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่น เกิดความรักผูกพันท้องถิ่น และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นของตนในการประกอบอาชีพได้

ในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศก็เช่นกัน ต้องมีการปรับเนื้อหาบทเรียนให้เข้ากับหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนในท้องถิ่นมากที่สุด

ลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่น

ในปี 2535 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) กำหนดลักษณะของหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. เน้นหลักสูตรตามโครงสร้างรายวิชาบังคับเลือก หรือรายวิชาเลือกเสรี
 2. มีเนื้อหาสาระสอดคล้องและเป็นไปตามสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคมของแต่ละท้องถิ่นโดยเฉพาะ
 3. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่นำไปเห็นถึงปัญหา ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ประชาชน และสังคมท้องถิ่น
 4. มีเนื้อหาสาระสัมพันธ์สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรมนุษย์ แผนงาน/ โครงการ และแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น
 5. มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เป็นสาระสำคัญในการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมท้องถิ่น
 6. มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของนักเรียนเฉพาะกลุ่ม
3. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรระดับชาติและหลักสูตรระดับท้องถิ่น มาปรับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เป็นหลักสูตรที่มีความจำเป็นและสำคัญมากที่สุด ผู้สอนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักสูตรนี้ปรับให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สภาพการณ์ และความรู้ความสามารถของผู้เรียน แล้วไปสู่การปฏิบัติ

จากหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้ใช้ระยะเวลาหนึ่ง มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน จนกลายเป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ซึ่งหลักสูตรได้กำหนดแนวดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นไว้ดังนี้ ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ท้องถิ่นสามารถปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีขีดความสามารถในการสร้างสรรค์งาน (กรมวิชาการ, 2535) รวมทั้งการปรับปรุงโครงสร้างของหลักสูตรโดยลดวิชาและเนื้อหาวิชาบังคับแกนลง แล้วเพิ่มเนื้อหาเข้าไปในวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีมากขึ้น นอกจากนี้หลักสูตรฉบับปรับปรุงที่ใช้ในปัจจุบันยังเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ท้องถิ่นคือ โรงเรียน

กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา กรมต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างกว้างขวางและมากยิ่งขึ้น (พะยอม แก้วกำเนิด, 2533 อ่างโน ใจทิพย์ เอื้อรัตนพงษ์, 2539) ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและของท้องถิ่น ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดสภาพความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดไว้ดังนี้ ประการแรกคือ การที่โรงเรียนได้ปรับเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและงานบริการด้านวิชาการแล้ว อีกประการหนึ่ง โรงเรียนต้องสร้างหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนต้องยึดถือปฏิบัติอย่างจริงจัง (สพช., 2535)

การจัดหลักสูตรฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน เช่น การที่โรงเรียนได้ปรับหรือพัฒนาเนื้อหากิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด (กรมวิชาการ, 2533) จากเหตุผลดังกล่าวการสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเนื้อหาท้องถิ่น เพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับท้องถิ่น เป็นการตอบสนองเจตนารมณ์และความต้องการของหลักสูตรอย่างแท้จริง

การสร้างหลักสูตร

นักการศึกษาหลายท่านให้ข้อเสนอแนะกระบวนการในการสร้างหลักสูตร เช่น ยาลเดน (Yalden, 1983) ได้เสนอวิธีการในการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารที่มีขั้นตอนในการออกแบบการสร้างหลักสูตรไว้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. สำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการจัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการออกแบบหลักสูตร
3. เลือกรูปแบบของหลักสูตร (Syllabus Type) ยาลเดน (Yalden, 1983) ได้แบ่งรูปแบบการจัดหลักสูตรไว้ 6 รูปแบบ ไว้ดังนี้ (1) หลักสูตรยึดโครงสร้างทางภาษา (Structural Type) (2) หลักสูตรยึดโครงสร้างและหน้าที่ของภาษา (Structures and Functions Type) (3) หลักสูตรยึดจุดเน้นหลากหลาย (Various Focus Type) (4) หลักสูตรยึดหน้าที่ทางภาษา

(Functional Type) (5) หลักสูตรยี่ดหน้าทีทางภาษาเต็มรูปแบบ (Fully Functional Type) และ (6) หลักสูตรยี่ดการสื่อสารเต็มรูปแบบ (Communicative Type)

4. สร้างหลักสูตรแม่แบบ (Proto Syllabus)
5. สร้างหลักสูตรชั้นนำไปใช้ (Pedagogical Syllabus)

นอกจากการออกแบบหลักสูตรที่กล่าวมา คูบินและโอลชเทน (Dubin & Olshtain, 1986) ได้เสนอแนะการออกแบบหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับการออกแบบหลักสูตรของยาลเดนไว้ 7 ขั้น ดังนี้

1. ตรวจสอบความต้องการ
2. กำหนดวัตถุประสงค์
3. เลือกเนื้อหา
4. จัดลำดับเนื้อหา
5. เลือกสรรประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
7. ประเมินผลการใช้

นอกจากนั้น คูบิน และโอลชเทน ยังเสนอแนะหน้าที่ของนักออกแบบหลักสูตรทางภาษาในการดำเนินการออกแบบหลักสูตรไว้ดังนี้

1. สำรวจความต้องการของผู้เรียน/ ผู้สอนที่เกี่ยวข้องหลักสูตรและสิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไข รวมทั้งพิจารณาบทบาทของภาษาในสังคม และนโยบายการเมืองด้วย
2. ดำเนินการออกแบบหลักสูตร คือ
 - 2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายหรือพิจารณาวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
 - 2.2 สำรวจบทเรียนที่ใช้สอน คือ การพิจารณาหลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งวิชาการต่าง ๆ
 - 2.3 วิเคราะห์รูปแบบภาษาที่ใช้ในสังคมจากแบบเรียน คู่มือครู แผนการสอน
 - 2.4 จำแนกจุดประสงค์ของหลักสูตรออกเป็นจุดประสงค์รายวิชาของประมวลการสอน (Syllabus) ศึกษาส่วนประกอบของหลักสูตรและชนิดของประมวลการสอน

ในการจัดทำหลักสูตรในระดับท้องถิ่น สำนักงานขยายโอกาสทางการศึกษาเสนอขั้นตอนการจัดทำ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์รวบรวมข้อมูล สารสนเทศของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์ข้อมูล สารสนเทศในเรื่องความสำคัญของเนื้อหาสาระ
3. กำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน ระดับชั้นเรียน และท้องถิ่น
4. กำหนดความคิดรวบยอดหรือสาระสำคัญ
5. ร่างหลักสูตรรายวิชา
6. วิเคราะห์ ทบทวน ร่างหลักสูตรและปรับปรุง
7. เสนอ/ อนุมัติหลักสูตร

ส่วน พะยอม แก้วกำเนิด (2533) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดทำหลักสูตรโดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลในท้องถิ่น และข้อสนเทศเพื่อการศึกษา
2. วิเคราะห์ข้อมูล ข้อสนเทศ แล้วนำข้อมูลมาจัดทำเป็นข้อเสนอแนะในการสร้าง

หลักสูตรในระดับท้องถิ่น

3. กำหนดความเหมาะสมกับนักเรียน
4. กำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน
5. กำหนดความคิดรวบยอด และสาระสำคัญ
6. ร่างรายวิชา หรือเรื่องและเนื้อหาสาระ
7. วิเคราะห์ ทบทวนรายวิชา หรือเรื่องและเนื้อหาจากข้อ 1 - 6
8. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในกระบวนการเรียนการสอน
9. คำนึงถึงปัจจัย องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนการสอน
10. นำร่างรายวิชา หรือเรื่องและเนื้อหาสาระไปทดลองและปรับปรุง

จากข้อเสนอแนะของนักการศึกษาข้างต้น สังเกตเห็นว่า การออกแบบหลักสูตรมีขั้นตอนในการสร้างเช่นเดียวกัน เช่น การสำรวจความต้องการ การกำหนดวัตถุประสงค์ การเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับนักเรียน ระดับชั้นและท้องถิ่น การจัดลำดับเนื้อหา การร่างหลักสูตร การทดลอง

วิเคราะห์และปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจึงสามารถปรับวิธีการออกแบบหลักสูตรดังกล่าว เพื่อใช้ในการออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรบทเรียนภาษาอังกฤษเนื้อหาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียนและมีประสิทธิภาพต่อไป

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหา

ในการพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาจะต้องพิจารณาวิเคราะห์จุดประสงค์ว่าควรประกอบด้วยเนื้อหาอะไร ซึ่งเนื้อมหาดังกล่าวควรจะให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จะพัฒนาระบบความคิดและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ สำหรับเกณฑ์การเลือกเนื้อหา ได้มีนักการศึกษาเสนอแนวทางไว้หลายท่าน ในการคัดเลือกเนื้อหา ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้เสนอหลักเกณฑ์สำคัญไว้ดังนี้

1. มีความสำคัญต่อการเรียน (Significance) เนื้อหาย่อมมีความสำคัญหรือจำเป็นต่อการเรียนรู้วิชานั้น ๆ ที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนวิชานั้นหรือวิชาอื่นในระดับชั้นสูงขึ้นไป หรือประกอบอาชีพได้ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น และมีเจตคติที่ดีด้วย
2. มีความถูกต้องทันสมัย (Validity) เนื้อหาจะต้องมีความถูกต้องและทันสมัยตลอดเวลา เนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ฉะนั้นเนื้อหาวิชาต้องมีการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน
3. มีความน่าสนใจ (Interest) เนื้อหาจะต้องมีความรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้และสร้างความเข้าใจในการเรียนมากขึ้น และเนื้อหาควรมีความหมายต่อผู้เรียน กล่าวคือควรให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์และความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่เรียนมากขึ้น
4. เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ (Learn Ability) เนื้อหาควรมีความยากง่ายและสอดคล้องเหมาะสมกับวัยหรือลำดับขั้นของการพัฒนาทั้งร่างกาย สมอง และจิตใจ รวมทั้งประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วย

5. มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ (Appropriateness to Objectives) เนื้อหาต้องสอดคล้องและตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ของวิชานั้น ๆ

6. มีประโยชน์ต่อผู้เรียน (Usefulness) เนื้อหาควรมีประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวัน และพัฒนาสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

7. เป็นสิ่งที่สามารถจัดให้ผู้เรียนได้ (Feasibility) เนื้อหาต้องสามารถจัดให้ผู้เรียนได้เพื่อ พัฒนาในแง่ของความพร้อม เวลา บุคลากร วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ในเรื่องนี้ อารง บัวศรี (2532) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกเนื้อหาที่ เหมาะสมไว้ดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร
2. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
3. สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน
4. สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
5. เชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในวิชานั้น ๆ
6. มีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ในขณะที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้ให้ข้อสรุปในทำนองเดียวกันของการเลือก ประสบการณ์การเรียนรู้หรือเนื้อหาวิชาซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญดังนี้

1. ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน
2. ควรสนองความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน
3. ควรเหมาะสมกับวุฒิภาวะหรือความสามารถของผู้เรียนที่จะปฏิบัติได้
4. ควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. ควรมีความต่อเนื่องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
6. สามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วและมีคุณภาพ
7. สามารถจัดให้ผู้เรียนได้
8. ควรเรียงลำดับให้เหมาะสมโดยเริ่มจากสิ่งง่ายไปหายาก

จากการพิจารณาการคัดเลือกเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่กล่าวมานี้ นับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเนื้อหาท้องถิ่น

ให้เหมาะสมที่ควรสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของนักเรียน และสภาพที่แท้จริงของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ข้างต้น

การพิจารณาจัดเนื้อหา (Organization of Content)

ในการจัดเนื้อหา สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการคือ การลำดับเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพนั้น มีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

1. การจัดลำดับเนื้อหาจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก (The Simple-to-Complex Approach) ควรจัดเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย และมีลักษณะเป็นพื้นฐานก่อน แล้วจึงให้ผู้เรียนเรียนเนื้อหาที่ยากขึ้นไป
2. การจัดตามความจำเป็นเรียนก่อนหลัง (The Pre-requisite Learning Approach) ควรสำรวจก่อนว่า ถ้าผู้เรียนเข้าใจถึงเรื่องที่กำหนดให้ ผู้เรียนควรรู้อะไรมาก่อนบ้าง จะได้นำสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่ได้เรียนมาสอนก่อนเพื่อเป็นการปูพื้นฐาน
3. การจัดลำดับของกาลเวลา (The Chronological Approach) เนื้อหาจะถูกจัดลำดับโดยใช้เวลาเป็นเกณฑ์ เช่น การจัดเนื้อหาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หรือเรื่องจากปัจจุบันถึงอดีต การจัดเนื้อหาเช่นนี้ เหมาะสำหรับเนื้อหาที่เรียงลำดับเหตุการณ์หรือกาลเวลา เช่น เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
4. การจัดตามหัวข้อเรื่อง (The Thematic Approach) การจัดเนื้อหาแบบนี้จะต้องจัดเนื้อหาย่อย (Content Elements) ให้อยู่ในหัวข้อหรือเรื่องหนึ่ง ๆ ซึ่งหัวข้อแต่ละหัวข้อจะเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้พื้นฐานของหัวข้ออื่น
5. การจัดลำดับจากส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม (The Part-to-Whole Approach) จัดเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจส่วนย่อยก่อน แล้วพัฒนาความรู้ ความเข้าใจไปยังส่วนรวม เช่น การสอนเรื่องการเดินทางและการสะท้อนของแสงก่อนที่จะไปสู่ความรู้เรื่องรุ้งกินน้ำ เป็นต้น
6. การจัดลำดับจากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย (The Whole-to-Part Approach) ในการจัดเนื้อหาลักษณะนี้ จะตรงกันข้ามกับการจัดลำดับจากส่วนย่อยไปสู่ส่วนรวม กล่าวคือ เป็นการจัดเพื่อจะให้ผู้เรียนเรียนสิ่งที่เห็นภาพรวมก่อน แล้วจึงเรียนส่วนที่ย่อยลงมาหรือแคบลง

การลำดับเนื้อหาถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนควรจัดให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น และระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน เช่นเดียวกับบทเรียนภาษาอังกฤษเนื้อหาท้องถิ่นต้องมีการพิจารณาจัดลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาที่ตรงกับเหตุการณ์ เวลา และสถานการณ์ ฉะนั้นการลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น จึงเป็นการเรียนภาษาอังกฤษอย่างมีความหมาย กล่าวคือ ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของภาษาอังกฤษมากขึ้น

บทเรียนเนื้อหาท้องถิ่น

บทเรียนเนื้อหาท้องถิ่นถือว่ามีความสำคัญยิ่ง ที่จะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวซึ่งเป็นความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียน กล่าวคือ ความสำคัญของลักษณะเนื้อเรื่อง (Text Characteristics) ในการสอนภาษาตามแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิมนั้น การพิจารณาคัดเลือกเนื้อเรื่องที่เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถดึงเอาความรู้พื้นฐานที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องออกมาใช้ ทั้งนี้การสอนควรจะพิจารณาเลือกเนื้อเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ และในการเลือกเนื้อเรื่องนั้นต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกด้วย จากการศึกษาลักษณะเนื้อเรื่องของ คราเชน (Krashen, 1981) พบว่าการอ่านแบบเจาะลึก หรือบทความที่มีเนื้อเรื่องที่มีขอบเขตเฉพาะ (Narrow Reading) จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษาได้มากกว่าบทความที่มีเนื้อเรื่องหลากหลาย หรือบทความที่มีผู้แต่งหลายคน ในลักษณะเดียวกัน การที่ผู้สอนไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับบทความสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง รูปแบบการเขียนของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง หรือไม่ให้ผู้เรียนอ่านเจาะลึกถึงหมวดคำศัพท์เรื่องใดเรื่องหนึ่งเฉพาะ ซึ่งผู้สอนไม่สามารถที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจในการเรียนภาษาที่สองได้ดี การอ่านแบบมีขอบเขตเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งจะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษามากขึ้น เพราะคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษาในบทความแต่ละเรื่องมักจะมีการนำมาเสนอใหม่ในเรื่องทำนองเดียวกันเสมอ ดังนั้นการอ่านแบบมีขอบเขตเฉพาะจะทำให้ผู้เรียนพบคำศัพท์และโครงสร้างทางภาษาเดิมซ้ำ ๆ กัน จึงเป็นการทบทวนคำศัพท์และโครงสร้างเดิมในขณะที่อ่านด้วย อีกทั้งยังเป็นการช่วยทำให้การอ่านบทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องได้ง่ายขึ้น ถ้าหากผู้สอนนำวิธีการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับเนื้อหาท้องถิ่นของผู้เรียนที่เป็นความรู้เฉพาะของตนเอง

จะทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเกิดประสิทธิผลได้มากยิ่งขึ้น จากการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาที่ใช้สอนของ สเตฟเฟนเซน (Steffensen et al., 1979) พบว่าผู้เรียนเกิดความขัดแย้งกันระหว่างโครงสร้างความรู้เดิมเกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้เรียนเอง กับเรื่องราวทางวัฒนธรรมอื่นที่นำเสนอในเนื้อเรื่องที่กำหนดให้ผู้เรียนเรียนภาษานั้น มักจะทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนและไม่สามารถตีความจากเรื่องราวนั้นได้ จากศึกษาที่กล่าวมา สเตฟเฟนเซนได้ให้ข้อเสนอแนะในการเลือกเนื้อเรื่องหรือบทความที่ใช้ในการสอนว่า ควรเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความรู้เดิมและประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนภาษาไม่จำเป็นต้องอ่านหรือเรียนเฉพาะเนื้อเรื่องที่จำกัดอยู่ในขอบเขตวัฒนธรรมของตนเท่านั้น แต่ผู้สอนยังสามารถนำเสนอเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปได้ ซึ่งผู้สอนสามารถนำวัฒนธรรมต่าง ๆ มาใช้เป็นบทเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมนั้นได้ แต่สิ่งที่คุณครูควรคำนึงในการเลือกเนื้อหา คือ การสร้างองค์ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องและเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่ วิดโดว์สัน (Widdowson, 1987) กล่าวว่า ผู้เรียนที่มุ่งเรียนแต่ความรู้ทางภาษา (Knowledge of Usage) ที่เน้นเรื่องโครงสร้างด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ และกระบวนการทางภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้เรียนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย (Knowledge of Use) หรือเป็นการเรียนทักษะการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายในสถานการณ์ต่าง ๆ จริง หรือใช้เนื้อเรื่องที่เป็นจริงของผู้เรียนซึ่งผู้เรียนสามารถพบในชีวิตจริง จากสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงซึ่งผู้เรียนสามารถใช้ภาษาจริงได้นั้น นับได้ว่าเป็นการสูญเสียไปในการเรียนภาษาอย่างน่าเสียดาย

ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว สอดคล้องกับ วีระ บำรุงรักษ์ (2538) ได้กล่าวถึงแนวโน้มในการจัดการศึกษาไทยในทศวรรษหน้าเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของการศึกษาว่า เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการศึกษาในอนาคตคือ เรื่องวัฒนธรรมที่เป็นทั้งวัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมประจำชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น หากจะพิจารณาในเรื่องนี้ เนื้อหาสาระของการศึกษาไทยควรเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อน แล้วจึงนำไปสู่เรื่องที่ไกลออกไป ได้แก่ วัฒนธรรมประจำชาติ และวัฒนธรรมสากล ซึ่งวัฒนธรรมที่กล่าวมาส่วนหนึ่งจะซึมซาบเข้าสู่การพัฒนาจิตใจผู้เรียนให้เกิดปัญญา และจิตใจที่ดีงาม อีกส่วนหนึ่งนอกจากที่กล่าวมาคือ การจัดเนื้อหาเรื่องที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมท้องถิ่นจะเป็นเรื่องที่ย้ายไปสู่เรื่องที่ยาก หรือเป็นเรื่องจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม และเป็นเรื่องที่รู้ไปสู่เรื่องที่ยังไม่รู้ ซึ่งเป็นสถานการณ์จริงหรือประสบการณ์จริงซึ่งผู้เรียนสามารถใช้ภาษาจริงในห้องเรียนเพื่อใช้สื่อความหมาย โดยจัดให้มีความสัมพันธ์กับระดับและประเภทของการศึกษาหรือการเรียนรู้

ในเรื่องการพัฒนาศึกษา พัทยา สายหนู (2538) ได้กล่าวถึงการนำเอาเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เป็นวัฒนธรรมสากล มาผสมผสานกันเป็นเนื้อหาสาระที่สำคัญของการศึกษาไทยในทศวรรษหน้า เพื่อให้ความสำคัญแก่องค์ความรู้และวิชาการเกี่ยวกับเรื่องที่มีเนื้อหาจากสังคมชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมไม่มีอยู่ในหลักสูตรหรือมีแต่น้อยมาก จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับความสนใจและแก้ไขบทเรียนให้บังเกิดคุณภาพขององค์ความรู้ที่เหมาะสม และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาศึกษาดังที่กล่าวมา จึงต้องมีการปรับเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์ของการพัฒนาศึกษาในปัจจุบันอย่างแท้จริง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เนื้อหาในท้องถิ่น ความรู้เดิม หรือประสบการณ์เดิม และแรงจูงใจในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ได้มีนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศทำการศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

ในเรื่องความรู้เดิมนั้น ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับความรู้เดิมโดยการเล่าเรื่องของความเชื่อแปลก ๆ ของชาวอินเดียแดงให้นักศึกษาชาวอังกฤษกลุ่มหนึ่ง หลังจากนั้นนักศึกษากลุ่มเดิมเล่าเรื่องอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่าการเล่านิทานเรื่องนี้นักศึกษาพยายามปรับและตีความเรื่องที่ได้ฟังให้มีความสัมพันธ์กับความรู้เดิม วัฒนธรรม และประสบการณ์เดิมของตนเองมากที่สุด ผลการทดลองสรุปได้ว่า ทฤษฎีความรู้เดิมซึ่งหมายถึงโครงสร้างของความคิดในสมองที่มีการจัดกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่แล้ว จะมีประโยชน์ในการคาดคะเนข้อมูลใหม่ หลังจากนั้นจึงปรับข้อมูลใหม่ให้เข้ากับข้อมูลเดิม แล้วเก็บข้อมูลนั้นไว้ใช้ต่อไป (Bartlett, 1932) ในเรื่องเดียวกันนี้ มีการทดลองการอ่านเรื่องเกี่ยวกับการแต่งงานตามแนววัฒนธรรมของตนเอง และตามแนววัฒนธรรมต่างชาติของนักศึกษาจากประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 20 คน และจาก

ประเทศอินเดียจำนวน 20 คน ผลปรากฏว่านักศึกษาอ่านเรื่องในแนวของวัฒนธรรมตนเองได้เร็วกว่าเรื่องในแนววัฒนธรรมของต่างชาติ และจะบิดเบือนเรื่องในแนววัฒนธรรมของตนเองน้อยกว่าเรื่องในแนววัฒนธรรมของต่างชาติ (Steffenson, Joag-Dev, & Anderson อ้างใน สาวิตรี ประเสริฐกุล, 2529) ส่วนในเรื่องแรงจูงใจนั้น แบนเนอร์ (Banners, 1985, as cited in Urairat, 1996) ได้ศึกษาเรื่องของเนื้อหาบทเรียน การนำเสนอ และแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษในประเทศไทย พบว่าในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยเนื้อหาบทเรียน และการนำเสนอบทเรียนที่เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการสื่อสารสูงขึ้น ซึ่งแรงจูงใจดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ให้มีการพัฒนาการเรียนได้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ส่วนในเรื่องของเนื้อหาบทเรียนและแรงจูงใจในการเรียน มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้เรียนภาษาอังกฤษระดับชั้นกลางของประเทศคูเวต พบว่าความสนใจและแรงจูงใจของผู้เรียนขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ใช้ในการสอนว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากน้อยเพียงใด หากเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมาก ผู้เรียนจะเกิดความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้นด้วย (Khammar, 1971)

สำหรับเมืองไทย มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความเข้าใจและแรงจูงใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมภาษาจากเอกสารจริง ผลการทดลอง พบว่าความเข้าใจในการอ่านและแรงจูงใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนจากเอกสารจริง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พาพร พึ่งศักดิ์, 2534) ในขณะที่ พวงทอง วิโรจนกร (2534) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษและแรงจูงใจของนักศึกษาในชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาและการสอนตามคู่มือครู ซึ่งเป็นการสอนที่ต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้เรียน ผลการศึกษา พบว่านักศึกษาที่ได้รับวิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาและนักศึกษาที่ได้รับการสอนตามคู่มือครุนั้น มีความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถทางการเขียนภาษาอังกฤษ และมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุปของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เนื้อหาบทเรียนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนโดยตรง ทำให้ผู้เรียนสามารถดึงเอาความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้ อีกทั้งยังทำให้การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศดีขึ้นและผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้เรียนในระดับท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น โดยใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของตนเองที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาช่วยในการคาดคะเนเหตุการณ์และช่วยตีความเนื้อหาที่กำลังเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย ในเรื่องนี้ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและความสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนภาษาว่า มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีแรงจูงใจในการเรียนสูง ในทำนองเดียวกันถ้าผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย (Walberg, 1986, as cited in Gage & Beliner, 1992; Wang, Haertel, & Walberg, 1993)